

TELEGRAFULU ROMANU.

Nr 30. ANULU XV.

Telegrafulu ese de doue ori pe septembra : joia si Dumineca. — Prenumeratunica se face in Sabiu la speditur'a foiei pe afara la c. r. poste, cu bani gal' a prim scrisori francate, adresate catre speditura. Pretiul prenumeratunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. ur' pe o jumate de anu 3. fl. 50. Pentru a celelalte parti ale Transilvanie si pen-

tru provinciele din Monarchia pe unu anu 8 fl. era peo jumate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 pe $\frac{1}{2}$ anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platesc pentru intea ora cu 7. cr. sirul, pentru a doua ora cu $5\frac{1}{2}$ cr. si pentru a treia repetire cu $3\frac{1}{2}$ cr. v. a.

Sabiu, in 13/25 Aprile 1867.

Evenimente politice.

Sabiu 12 Aprile.

Senatul imperialu e convocatu pre 20 Maiu a. c. la Vien'a. —

Primul vice-presedinte alu dietei, ce se va aduná ierasi in 1 Maiu a. c. in Agramu, au aflatu cu cale, de a invitá la o conferintia privata pre membri dietei, cari locuescu in Agram si in tinutul acest'a. Dintre cei 46 membri invitati au luatu 43 parte la aceasta conferintia, in carea s'au adusu inainte si intrebarea despre convocarea reprezentantilor marginiei militare si s'au otáritu ca sa roge pre banulu, ca sa binevoiesca a eseuui conchiamarea acest'a pre calea ministeriului de resbelu. Se dice ca baronulu de Sokceviciu, carele au calatoritul pre serbatorile pascilor la Vien'a va cercá sa dobendesca de la loculu competente realizarea dorintei aceste'a si sa eseuueze la ministeriulu de resbelu conchiamarea reprezentantilor marginiei militare.

Precum se spune cu s'guritate, intr'o sedinta ultima a senatului ministerialu s'au decisu, ca senatul imperialu se va conchiamá pre 10 Maiu, si se va deschide in modu solemnu cu unu cuventu de tronu alu Maj. Sele, Imperatului, in care poté ca va fi schitata dejá complanarea Ungariei in liniele ei fundamentali.

„N. P. L.“ dice ca aru fi aflatu urmatorele despre medulu, dupa care are sa capete conclusulu dietei unguresci despre afacerile comuni validitate de lege si sa se propuna senatului imperialu, ca sa-lu primésca pentru tierile de dincolo de Lait'a: Indata ce se va aduná diet'a unguresca va revede legile din an. 1848. Corón'a cere eliminarea punctualisunilor dignitatiei palatine, a gardei nationale, si ca sa pota disolve diet'a inainte de a si votatu budgetulu de anu. Diet'a de siguru va implini cererile acestea. Dupa aceea va elaborá diplom'a inauguraréi si va primi in ea si determinarea, ca in data ce se va fi incoronat regele sa revideze legile din an. 1848 si sa sanctiunedie conclusulu dietei despre afacerile comune si prin aceea sa-i dea valóre de lege pentru Ungaria. Prin acest'a s'arū fini deocamdata lucrul complanarei din partea dietei si corón'a aru avea de a asterne senatului imperialu invoirile ce le-au facutu cu Ungaria si de a le representá inaintea acestui'a, déca aru asta aces'ta, ca lipsescu unele puncte, atunci negotiatu-nile in privint'a acest'a nu voru decurge directu in treceste döue regimuri, si acestea voru trebuu sa afle unu modu de invoie, care sa le placa la ambele diete.

Deputati senatului imperialu, cari se afla in Vien'a, si continua cu zelu consultările loru comune despre elaboratulu complanarei din partea Ungariei. Dupa parerea acestor'a se dice ca senatul imperialu, dupa cum e convocatu acum, va incepe fára nici o temere de competitia consultarea despre revisiunea constituțiunii, care involvá propunerea complanarei din partea Ungariei, ca elaboratulu ungurescu in privint'a finantiale aru avea lucune, cari nu se potu suplini fára in urm'a unei intiegereri. Inainte cu vre-o cát-eva dile mai multi deputati din Vien'a avura ocasiune, a vorbi cu ministrul presedinte ungurescu mai multe óre despre cestiunea politica. —

In dilele din urma cestiunea Luxemburgului, ce e dreptu occupa inca o multime de condée politice, insa dupa unii nu mai e asiá ardienda. O pri-vescu iéra altii numai de o comedia si dice ca in cele din urma inca se pota intempla ca tota pregatirile de resbelu sa fia destinate pentru alu treilea. Care va fi acelui alu treilea nu se scie.

Parlamentulu federatiunei nordice germane si-a

terminat sessiunea. Tejminarea se facu cu o cuventare din partea regelui Prussiei. Elu arata multiamirea sea cu lucrările parlamentului, cari servescu spre intarirea naționala germana.

Intr'aceea pregatirile de resbelu in Francia mergu inainte cu o repediune gigantică. Diuaristele franceze si prussiene si dau tota silint'a a incarcá vin'a resbelului, si-a care pre regimulu contrariu. Cele franceze adeca punu vin'a pre regimulu pussiau, si cele prussiane pre celu francesu.

Regele Belgiei e pâna acumu ancor'a pâcei. Acest'a calatoresce dela Parisu la Berlinu si-si da tota silint'a spre a mijloci o impaciuire intre aceste döue puteri.

Intre scirile cele multe de resbelu vinu insa si acele ca Maj. LLoru Imperatulu Austriei si Regele Prussiei au primitu dela Napoleonu III invitaci spre a luá parte la espusetiunea din Parisu. Despre regele Prussiei se vorbesce, ca se va si duce; o impregiurare, care aru documenta mai multu intimitate intre cabinetulu din Parisu si Berlinu decatul resbelu. — Cu tota acestea aensi luâmu altu dinariu a mană si cestiuu despre formarea corporilor de armata (franc); de comand'a incredintiata lui Mac Mahon s. a.

Schimbarea ministeriului in Itali'a se aduce in legatura cu situatunica intre Prussia si Francia. Generalulu Gorove, carele era in anul trecut pe temporu acest'a la Berlinu pentru incheierea aliantiei cu Prussia, astadi se dice ca se asta in Parisu totu cu astfelu de scopu. Lumea si scie, ca Itali'a la unu resbelu eventualu are sa se alature lângă Franch'a cu 100,000 soldați. Pentru acest'a se dice, ca s'arū fi si speditu din Francia 100,000 de pusi noue (chassepot).

Russia inca se pregatesce.

Turcia a tramis in Cret'a pre vestitulu Omer pasia, insarcinandulu a restatori pacea pre insula cu ori ce pre iu. Puterile cele mari dau Turciei consiliulu sa lasa Cret'a la Grecia. Pórt'a insa nu asculta, ci crede, ca va fi in stare sa molecomesa cu armele pre grecii din imperiul ei.

Princeptele Serbiei au fostu primitu serbatorese in Belgradu. Fortaret'a se asta dejá in mânilor Serbiloru. Caletoria cea dintr'odata din Bucuresci da ansa la esplacacioni multe. Ce va fi fostu cau-s'a nu se pota scii inca. Unii dicu ca neinvoiul penitru o actiune viitorie.

Curtea de casaliniu nu s'a stramutat la Iasi din cauza neinvoiri senatului la conclusulu camerei. „Presse“ are o scire telegrafica despre neliniște in Iasi. Prin placate, cari promitu ca Domnitorulu va resiede temporalu si in Iasi cauta regimulu, dice „Presse“, sa mulcomesa pre nelinișiti.

Revista diuaristica.

Despre „senatul imperialu si slavi“ cestiuu in Press'a cea noua urmatorele:

Pre lângă tota semnele contrarie, nu ne putem abate dela sperant'a aceea, ca cechii nu voru lipsi din senatul imperialu. Ce e dreptu ca Herbst au fostu intreruptu in Prag'a la loculu acel'a alu vorbirei sele, unde au disu: „starea cea numai pasiva nu impedece nimic'a!“ prin strigarea: „Ungaria!“ — insa cum aru putea asemenea cechii, vorbindu seriosu, politic'a loru cu ceea a magiarilor? Ungaria intr'adeveru au facutu de au cadintu integrul senatul imperialu; insa acest'a nu o au facutu cele cinci milioane de magiari, ci numai momentulu e de vina, ca si nemagiarii de dincolo de Lait'a se privescu esclusive de „ungari“ si asiá i dau ajutoriu „natiunei suverane“ in lupt'a ei in contra parlamentului centralu. Chiar si croatii si serbii si lasa gravaminele loru in contra magiarilor la o parte, ca impreuna cu ei sa pota resistă asiá numitei furii de germanisare din Vien'a. Rieger cu

durese si-aduce aminte de tempulu acel'a candu vorbile cechilor si polonilor fura salutate in casa deputatilor din Pest'a cu eljenuri. Insa déca se plânge, ca acum'a „ungurii nu vreau sa scie nimic'a de cechi si i arunca in Cislaitani'a“; „centralistii cei urgisi si au facutu acum siése ani pre slavii de sute de ori atenti, ca tomai ei aru avea celu putinu acelasi interesu la susținerea sefatului imperialu, ca si germanii, fiindca dupa derimarea acestui'a nu aru inflorí pentru ei alta sorte, decatú aceea, ca ei aru trebuu sa graviteze parte la Vien'a, parte la Pest'a?

Insa sa lasamu trecutulu sa fia trecutu: invectivele asupr'a postei de domnire a germanilor totu asiá putinu voru schimbá ce-va din trensulu, ca si lamentarea asupr'a magiarilor nemultamitori. Numai din punctu de vedere curatul practicu trebuie deslusit inca intrebarea, ca ore au cechii vre-unu prospectu ratinalu, ca prin renitent'a loru voru imprasciá senatul imperialu in asemenea moda, precum le-au succesu acest'a magiarilor cu celu immultitu. Insa cum poté si vorb'a despre acest'a, de orece gintele slave din tierile ereditarie nici in modu aprosimativu nu tinu asiá strensu laolalta, ca cum s'au intemplatu acest'a la magari satia cu parlamentulu centralu, si la germani satia cu celu estraordinariu? Ca sa tacemu cu totalu despre rueni, polonii si slavonii s'au supusu neconditunatu reconvocarei senatului imperialu constitutiunalu, si de si-aru inchipui cechii mesur'a resistintie loru ori cátu de mare, potu ei dice, ca pre lângă tota aceste Boemi'a si Moravi'a nu voru fi reprezentate in modulu celu mai evidentu in cas'a inzintea portiei schotice? Prin aceea, ca diet'a din Prag'a au declarat prin unu conclusu in contra naturei lucrurilor, ca cestiuu „boemicu e identicu cu cechiu, inca nu s'au arestatu nici decum, ca germano-boemii dora s'era entusiasmá pentru „ordinea renovata a tieriei“, pentru concordatul si pentru comitatele feudale (Gaugrafenthm) asiá de tare, precum se intempla acest'a dincolo, negresit u si la nemagari, pentru constitutiunea avitica a Ungariei, de orece nobilimea si clerulu acestei'a nici odata nu au adusu interesele castelor sele in opositiunea cea mai pezisia, ce se poté gândi, satia cu tota cerniente seculului nostru, precum s'au intemplatu cu Boemi'a cu politicii ei inalti (Hochtories si Hochkirchlern).“

In fine incheia eu acestea cuvinte. „Intra-deveru Rieger si partisii lui aru trebui sa fia politici slabii, déca in o astfelu de situatunie, unde slavii in mai multe cestiuni forte inseminate aru fi datatori de mesura, candu austriacii germani aru aperá drepturile monarhiei intregi in contr'a transgressiunilor Ungariei, nu sciu ce sa faca altu cestiuu, fára sa se retraga busumlati, si asiá sa fia dati uitarei.

Cerculariulu ministeriului r. ungurescu.

Catra comunitatile comitatelor si ale cetătilor libere regesci.

Candu ministeriulu reg. ung. din pré inalt'a inereditiare a Maj. Sele, a primitu guvernulu tie-rei, ca sa pota incepe de nou activitatea victiei constitutiunali, s'a înfatu de prim'a detorintia: a relaurá fundamentulu constitutiuneli, institutiunea avitica a natiunei (si aci natiune! cor.) administratiunea publica; din acestu scopu s'a grăbitu, ce se atinge de procederea, ce are a o urmá la restaurarea municipielor conformu dorintelor situatuniei de astadi, a cere imputerirea corporului legalativu.

Candu guvernulu, cu incredere patriotica saluta juredictiunea . . . in pragul vietiei sele constitutiunali, restituita pre bas'a conclusului regnicolariu propusu de densulu (guvernulu), nu poté

trece cu vederea a nu alrage atentunea comunitatii . . . la importanta straformarilor, cari s'au intemplat in sistemul guvernamental prin denumirea ministerului respundietorii, si cari dau directiune noua atatu guvernului, catu si minicipioru.

Libertatea in ultim'a sea analisa nu e alt'a decat dreptul de autonomia. — Abia este unde va acestu dreptu asediatu pre base mai late, decat la noi: in institutiunile nostre municipale — Natiunea dara are in aceste unu felu de tesaru, de care nu putem fi destulu de gelosi.

Insa pre langa aceste nu trebuie sa uitam, ca fia-eare constitutioane, deca voiesce a corespunde pretensiunilor libertatii, este manca, o opera nefinita, pana candu totu institutionile ei nu suntu pertruse de acela-si principiu: de principiul autonomiei.

Dreptu aceea este de lipsa, ca pre langa autonomia municipalitatilor, sa susete si autonomia tieri. Insa conditioanea practica a acesteia este: guvernul responsabile si dreptul lui de a pute dispune. Prosperitatea nostra morale si materiale, totu viitorul natiunei nostre depinde dela aceea, ca cum vom puteti aduce in armonia, activitatea vitala a acestor institutiuni asemenea de ponderose.

Guvernul nu poate sa nu simta, ca straformarea simtiemintelor natiunali si a cugetelor intru adeveru nu este pre usiora, acum a dupa decursul acestui periodu gravu, carele a silitu pre natiune la opuselune pasiva, ca la singurul mijlocu de virtute patriotică; pre langa totu aceste inssa guvernul este convinsu, ca vieti practica va pute areta mai bine greutatile, ce inca suntu a se delatura satia cu activitatea ce se recere la sustinerea acestor doue sisteme, si insa-si ratunea, vengiosimea si maturitatea natiunei voru desemna pentru legatune catu mai curendu calea, carea duce la armonia perfecta a acestor doue sisteme.

Acesta armonia si pana atunci, pana candu legele natiunea pre acestu terenu va face despusestionii mai detaiate, nu va fi cu neputintia a o afla, deca la deliberarea fia-cărui obiect se va luá de cincisura principiului: ca a veghiá asupra intereselor

municipali este chiamarea municipalitatilor, iera asupra intereselor tieri a guvernului respundietorii.

Pana candu dara guvernul promite de o parte, ca va respecta drepturile de autonomia ale judecetiunilor, asiá de alta parte ascépta cu incredere dela patriotismul si intelepciunea judecetiunilor, ca prin conlucrarea loru voru redici autoritatea si puterea guvernului natiunale.

Din respundietate satia cu natiunea, — pre carea se radima, ca pre o basa constanta sistem'a guvernarei constituunali, — facu parte si comitele comitatense si cetatenesci.

Increderea expresa satia cu densii prin alegere, nu le da numai dreptu municipale, ci-i insarcinédia si cu detorinti'a de responsabilitate.

Comitele in caus'a alegierilor de oficiali trebuie sa fia conduse de simtiu de responsabilitate; trebuie ca la alegerea oficialilor, postpunendu-se interele private, relatiunile familiari si amicali si sympathie confessiunali, sa servissa de indreptariu: neputarea morale, caracterulu si capacitatea.

Moralitatea dubia a alesului lasa pet'a si in corporaluna alegatore. Defectul capacitatiei lui impedeaca indeplinirea chiamarei sele.

Natiunea miscata in simtiemintele sele de dreptu prin perendarea provisorielor inșetézia dupa o administratiune adeverata. Judecat'a prompta, legala si cu totulu drépta, numai prin judi experti in legis si neputati la caracteru — se poate realisá.

Dreptu aceea, guvernul satia cu alegerea juidilor — in numele si interesulu natiunei, — preste procedere stricta.

Administratiunea pretinde, conformu recerintelor vietiei, o activitate continua, prin urmare este de lipsa conlucrarea armonica a guvernului si a municipioru, ca a unoru organe, ce suntu chiamate a conlucra in contilegere.

Intre factorii asecurantiei viitorului nostru nu putina rola joaca reputatiunea morale, ce ne va succede a o descepta in institutiunile nostre.

Asa dara totu pasiula, ce-lu facemu pre terenul descurcatorilor trebuie sa fia demnu de o natiune mairena; trebuie sa intareasca in gi-

ru nu convicțioanea, ca pre Ungaria, — precum odinioara, asiá si in viitoru, — in interesul sustinerei libertatii practice, o ascépta o chiamare ponderosa.

Dece natiunea va respecta pre deplinu importanta acestei chiamari iera de alta parte nu va trece cu vederea, ca de ici incolo tota smint'a ce s'ar face, aru cadea asupra creditului morale alu natiunei, si nu asupra puterei tutoriali de pana acum, — deca juredictiunile si-voru implini astfelii detorinti'a loru: atunci problem'a cea mare va fi deslegata: compatibilitatea autonomica a sistemelui guvernamentali respundietore si prin acest'a asecurarea permaninte a libertatii nostre constitutionali.

Natiunea spera si doresce deslegarea acestei probleme, si guvernul respundietorii alu Maj. Sele se alatura cu sinceritate la acesta sperare si dorinta a natiunei.

Asecurarea succesului este depusa in manile comitetelor comitatense si in ale oficialilor.

Cu salutare patriotica

Datu in Bud'a-Pest'a la 10 Apr. 1867.

Ministeriul reg. ungurescu: Conte Giuliu Andrásy, m. p. conte Georgiu Festetich, m. p. B. Iosif Eötvös, m. p. B. Bela Wenckheim, m. p. Melchior Lónyay, m. p. Balazsaru Horváth, m. p. C.

Cetim in „Magyar Ország“:

Temisióra 16 Aprilie.

(Programa romanilor temesian.) Conferint'a privata a intelligentei române din comitatulu temesianu, tinuta la Temisióra in Marte anulu acest'a, au denumit u comisiune constatatorie din mai multi membri, carea, cu ocazie a restauratiunei oficielor si constituirii comitatului ce are sa fia catu mai curendu, sa statorésca ore-care principie, in privint'a procederii romanilor in pretenziunile loru si carea acestei probleme au corespunsu prin cerculariul urmatoriu comunicatu membrilor comitetului (comitatensu):

„In principiu esprimem dorint'a, ca locuitorimea de natiune (ajku dice M. O.) româna, primindu de alu seu, principiul de libertate, egalitate si

ca precum unu Patriarchu este datoriu a padu nevatematu din afara otarele patriarchatului seu satia cu otarele celoralte patriarchate, asiá in tocma este datoriu a pazí si respecta si dinlauntru patriachatului seu otarele metropolielor si ale eparchielor singuratice, care constiu patriachatul, si a nu turburá nici jurisdicțiunile canonice ale metropolielor, nici cele ale eparchielor, caci in biserică nostra Patriarchii nu suntu mai pre susu de Canone, ci subt Canone, ca si Metropolitii si Episcopii.

VIII. Cunoștințe preliminarii despre incepulum manastirilor din România.

Noi incepemus acestu objectu din partea istorica, ca apoi sa lu putem tracta cu cuviintia din punctu de vedere canonico. Ansa la acestu tratat ne da diferinti'a parerilor in privint'a competitiei jurisdicțiuniei archieresci in acele manastiri din România, care suntu cunoscute inaintea Europei intregi sub numirea „inchinate“; apoi ne-au datu ansa la acestu tratat si urmat a de curendu secularizarea acestor manastiri „inchinate“ din partea Regimului Romaniei, ca sa consultam canonele, I, ca cărui Archiereu compete jurisdicțiunea asupra acelor manastiri? si II, ca putese-va sustine secularizarea loru?

Deci partea istorica generale a manastirilor din România incepemus cu unu pasagiu din opul scriitorului român Cesare Bolliacu, unde cetim: „Este frumosu sa privesa cine-va, cum pietatea strabunilor nostri sciá sa-si aléga locurile, de unde sa adore pe creatoru; este frumosu sa audi de odata clopotele resunandu pe vâile muntilor spre a chiamá drumasii la odina, si retacitii la turma; este frumosu a vedé amestecandu-se cu bradii, turnuri de biserici; este frumosu sa gasesa cine-va prin indoitorile muntilor, prin locurile cele mai selbatice, locasie ale Domnului cu ospetarii publice, unde dupa repaosu sa ti se deschida unu templu maritiu prin architectura, sculptura, pictura si cantari; este forte frumosu in fine, sa privesa cine-va atat de departe de lume, maritarea artilor cu natura, creatiunea lui Dumnedieu amestecandu-se cu creatiunile omului.“

Incepulum intemeierei manastirilor se reduce la tempii cei mai vechi ai bisericei crestine. In privint'a acest'a prelunga cele ce amu spusu in

istoria nostra bisericcesca (.) despre crestinarea natiunei române prese totu, suntemu de unu acordu cu istoriografulu nostru român, care cu multu interesu afirma (.) : „Idea crestinismului se intinde in Dacia inca din primul secolu alu seu; Augustinu, Crisostomu si Tertulianu si altii ne incredintieza de acest'a si sti si in firea lucrului, ca sa fia astfel. — — Unde mai putea gasi crestinii goniti separe din totu imperiul romanu, din Europa mai alesu, decat pe pamantul celu largu si ospitaliera alu celor mai puternici inimici declarati Romei, in singurul popor in Europa cu o credintia spiritualista si traindu in comunitate? . . . acestu pamant este tiér'a clasica a crestinatii, care a imbratisiatu pre Christosu in fasia cu aceeasi ardore in contr'a gónei românilor, cu care valore la speratu in contr'a turcilor si tatarilor.“

Din citatulu acest'a, care este eflusulu cunoșintei locale, vedem vechimea incepulum manastirilor din România, si noi mai adaugem aci, in privint'a cladirilor loru primitive numai atâta, ca acele la incepumu au fostu mici si smerite, caci jace in firea ori-cărui institutu, ca adeca acel'a e micu la incepumu, dar totu mai multu se maresce, cu catu mai multi se convingu despre folosulu si lucrarea lui generale fructifera pentru societate.

IX. Despre dotatiunele, care Principii si boeri incepura ale face manastirilor.

Dupa modulu Imperatilor romani greciti in Bisanti'a, asiá ne indruma istoriografulu nostru natiunalu (.), Suveranii români inaltiau templuri, ca sa impacce pe Ddieu de peccatele loru, — si le dotá cu venituri stabili spre ase puté radicá dintre in perpetuitate rugaciuni pentru sufletelor loru in tormente.“ Eata motivulu dintâi pentru dotarea manastirilor, din partea Princip. Romaniei. Alu doilea motivu astămu totu in opulu lui Bolliacu, uude dicc: (.) „In tempii aceia, candu biserica era adeveratulu statu, si adeverat'a academia de scientie si de arti, — candu gubernile se succedan unele dupa altele cu spiritu de distruire intre dense, si legile profane nu asigurau nimic'ș, nu du-

(.) Istor'a bis. prin Andrei Eppu alu Ardealului din an. 1860 Tom. II. c. II. Taier. I. — (.) Ces. Bolliacu p. 8 si 9.

(.) Ces. Bolliacu, pag. 6. —

(.) Ces. Bolliacu, pag. 6—7.

FOLIOGRA.

Impartasiri dintr'unu manuscriptu, ce tracteaza despre Dreptul Canonico alu Bisericice greco-resaritene ortodoxe ecumenice.

(Urmare)

VII. Continuarea II.

Interpretatori canonului 31 apostoleșeu din Pidianonu se nevoescu a intari assertulu loru si prin provocarea la 6-lea si 7-lea Canonu alu Sinodului ecumenic I. si apoi la II si III. Canonu alu Sinodului ecumenic II. — Noi ne incumetam a intari contrariul tocmai pe bas'a citatelor canonice; pentru I. Canonulu 6-lea alu Sinodului ecumenic I. legiuiesce: „ca obiceiurile cele din incepumu sa se tina“. Insa pre tempulu Sinodului ecumenic I n'au existat nici umbra de vre-unu obiceiu vechiu, in urm'a cărui'a patriarchatului i s'ar fi cuvenitul dreptulu de Stavropigii, caci nici ca erau pe atunci astfel de manastiri, ci Sinodulu amintit, precum se vede din contestulu lui ultraneu, au otaritul a se sustiné obiceiul vechiu alu independintei bisericelor din Egiptu, Livi'a si Pentapole de cătra scaunulu Romei, care se nevoia a estinde jurisdicțiunea sa si asupra aceloru Biserici in contr'a vechiului obiceiu. — 2, ca Canouulu alu 7-lea alu Sinodului ecumenic I inaltia scaunulu din Ierusalim la dignitatea de scaunu patriarchal; prin urmare din acestu canonu nu se poate derivá dreptulu patriarchal pentru Stavropigii. — 3, ca Canonulu alu 2-lea alu Sinodului ecumenic II. opresce Episcopilor trecerea preste marginile Eparchielor loru, si turburarea bisericelor, si totodata designéza si marginile patriarchatelor; prin urmare nu se da nici aci patriarchatului dreptulu de a trece marginile eparchiei sale patriarchale, prin aceea a turburá bisericele din metropoli său eparchii prim Stavropigii. — 4, ca Canonulu 3-lea alu Sinodului ecumenic II. designéza Patriarchului din Constantinopole locuul celu dintâi de siedere dupa patriarchulu Romei. De aci inca nu se poate derivá dreptulu patriarchal pentru Stavropigii.

Pre bas'a acestor adeveruri canonice dicem

A. i. P.

fratietate, credincioasa spiritului acestui principiu vrea sa sustina fratiescă contielegere in comitatul, incunjurandu totu ce aru si spre stricarea consoliditatii acelei său aru inaintă disolvarea ei. Din acesta causa (locuitorimea româna) tinde mâna fratiescă concetationilor de alta limba, spre aperarea constiutiei, in carea unica si vede asecurate drepturile cetateniescă si naționale.

Manecandu din acestu punctu de vedere, spre ajungerea acestui scopu comunu, doresce locuitorimea româna a incunjură in acestu comitatul formarea de partide si fractiuni, credindu ca un'a partida, mai multu contribue la conservarea patriei, — adeca : scutul sustinutu cu mana tare de asupr'a ei de toate popoarele acestei patrie spre aperare, — de cătu o tabara debilitata de interese particularistice.

Din acesta causa credu, ca precum ei (români) suntu gata a subordină interesele loru private intereselor comune, asi si concetationii cei buni de alta limba, de cari comitatul temesianu are destui, nu se voru retrage a face asemenea.

Déca cu toate aceste singurătăci nu aru si in stare a subordină interesele loru private celor co-mune, si asi si fără de influența nostra s'arū in-fiintă partide, români se voru alatură la acea parte, carea au partidiatul mai putinu, care au desvoltatul mai putina fortia la infiintarea de partide spre rumperea contielegerei comune, carea vrea sa organizeze comitatul acesta din punctul de vedere alu causei comune si nu alu interesului privatu, carea dupa parerea nostra e partid'a cea adeveratu patriotică si carea la tōta intemplarea ya stā mai tarare si mai aprópe de aceea partida a cărei principiu e libertate, egalitate si fratietate si a cărei parola e : „inainte de toate patri'a“ — de ore-ce secululu de satia e, a fi gata, radicându-se cine-va pre scen'a situatiunei tierei său a comitatului, a face tocmai cu impregiurările, a face concesiuni spiritului templui si aspiratiunilor lui, a considera cu atentiu-nea receruta referintele noastre locale si prin acesta a cuprinde (precepe) mai bine interesulu patriei comune si apoi a corespunde acestui-a.

De aceea nu voimu sa latim semant'a de par-

rau mai multu, decât puterea despotului, ce le improvisa, biserică respectata de totu, ce purtă nume de creștinu, aperă adesea dominiulu familiei, si totudun'a dominuriile societătiei. Instrucțiunea publică, moralea, civilisatiunea, dreptatea se cerea de biserică; dreptulu canonico eră codificat in acelasi corp cu toate ramurile dreptului civilu; biserică eră statulu și statulu eră biserică, . . . biserică era singur'a garantia a testamentelor, singurul executoriu alu legatelor . . . Mircea, Radulu, Neagul si Mateiu (.), candu se intorceau din lupta, radicau căte unu lacasii lui Christosu, i-lu impondoibă si-lu indiestra cu totul, ce avea mai pretiosu, pentruca mirés'a lui Christosu, pururea tinera, pururea bella, pururea avuta sa protégă in perpetuitate pre femeia ce alerga la dens'a, pre copiii orfani, ce o incungiura, si pre gărbowalui ce ajunge aci albu ca iern'a si siovaindu pre toia-gulu seu; pentru ca prunculu sa intelégă aci căile Domnului; pentruca femeia cadiuta, purificata aci, sa devina démna a fi promisa lui Christosu; pentruca leprosulu sa se vindece aci: pentruca betrânlulu sa mōra aci; pentruca din acesta imensa dotare seversindu-se acestea pre totu anulu, din prisone sa se ajute mădită scapatata a ctitorului, si sa se verse si in cas'a, de unde se cheltuiesce pentru aperarea patriei, pentruca barbatulu sa nu ajunga a insulta aceste sante asiediaminte.“

Cătu de bogate au fostu daniile, ce Principii Romaniei au făcutu monastirilor, ne spune laudatul scriitoriu Bolliacu (.), ca adeca averile monastirilor Romaniei infatișie-dia unu fondu de două miliarde, si ca a trei'a parte a ticeri romanesci este proprietatea Sântilor.

X. De unde s'au făcutu dotatiile acestea? Printiulu Mateiu Besaraba (...) in hrisovulu seu din anulu 1639 ne spune, ca din veinti si inspiratiunea lui Christosu se zideau aceste monastiri din România inca din tempii colonisării cu români. Dotarea loru s'au făcutu I de către Domnii din patențurile domnesci, adeca din dominiurile coronei, din dominiurile statului; II, de către cei ce se calugareau, barbati si femei; III, din economiile făcute de către acestei cuviosi, de către Episcopi, Igumeni si Stareti, si din casele Episcopielor si ale monastirilor, ce li

(.) Ces. Bolliacu pag. 11.

(.) Ces. Bolliacu pag. 2. — (.) Dupa Ces. Bolliacu pag. 19, 20.

tida si dorim a procede cu resvera, pentru că nu prin o pasire prematura, sa pericitam bunătatelegerea in comitatul acesta.

La tōta intemplarea vomu nesn'i într'acolo, că nu numai singura naționalitatea, nascerea, nici reminiscenie din tempuri mai vechi sa petrunda cu o influența stravaganta spre a returna si strică referintele amicabile si legaturele fratiesci, ci in intele-sulu concluselor dietali, precum si in intele-sulu espressiunei din tōta tiér'a si a celei descope-rite chiar si la scaunulu comitatului nostru, vomu caută sa aiba valoare numai meritulu, si capacitatea, dezeritatea, cultur'a si documentat'a diliginta. Pentru acestu principiu ne putemu desco-peri inca de mai nainte, pentruca suntemu convinsi, ca parerea acestei a nostra o primește ori ce locu-toriu din comitatul acesta.

Credinciosi acestei decisiuni a noastre vomu incunoscintia despre acesta si pre Ilustr. Sea co-mitele supremu si dorim alu rugă : ca la occupa-re oficielor, prelunga delaturarea ori căru respectu de alte interese, se ia in privintia numai ca-pacitatea. Asemenea sa binevoiesca a primi in candidatune pentru ocuparea posturilor vacante pre acei individi, pre cari va candida într'eg'a romaniate si concetationii ceilalti cari suntu de o pa-reere cu noi si pre cari se bucura de increderea loru si suntu recunoscuti de capabili.

Spre ajungerea acestui scopu comunu cu atâtua mai cu mare securitate e de lipsa : că români, cointelesti cu cetatienei de alta limbi, resp. cu mem-brii comitetului, in unire cu acesti'a, său la casu de partide cu cea mai liberala si de directiune mai independenta, sa nesușca a castigă valoare cereriloru loru juste, considerabile si fratiesci si directi-unei desyoltate, — la tōta intemplarea insă e de lipsa, că fia care cetatienu de limba româna se re-cunoscă de datoria sea patriotică principiulu soli-daritatiei si tocmai din punctul de vedere de intereu-comunu sa-lu primeșca, sa-lu urmeze si sa-i se supuna s. c. I.

De aceea nu voimus sa latim semant'a de par-

se incredintă, său din remasurile dela densii, potrivitul totu dreptului canonico, care opresce pre-monachi, de a avea alti mostenitori decât manasti-re, si monastirea aceea, unde si-a inchinatu metan'a ; IV, din partea susțetului, principiu res-frentu din dreptulu canonico in dreptulu civilu alu Romaniei inca din tempurile uitate, unu siu idealu, adoptat in fia-care familia de român, de secole, care-si avea partea si partici-pa legitima la impăr-tirea fia-cărei averi la mōrtea unui parinte de fa-milia, care siu eră biserică; si care parinte de fa-milia apucase sa-si faca din vietiua o manastire, atunci acea manastire intră si ea deadreptulu la im-partial'a averei ctitorului; V. prin danii singurati-cilor crestini evlaviosi; si VI. prin mostenire to-tale a celoru sterpi in vietiua.“

XI. In căte categorii se impartu astazi monastirile din România?

De-si institutiunile canonico-organice ale bi-sericei noastre ecumenice nu cunoscu in institutulu monastirescu, său in numirea lui nici o deschilinire: totusi este unu adeveru constatatu inaintea biseric-eei intregi, ca monastirilor din România se dau deschilinete numiri, prin care ele s'au făcutu de trei categorii, si adeca : unele se numesc monastiri „inchinate“, altele monastiri „neinchinate“, care se dicu si „pamentenesi“, si ierasi altele monastiri „Branovenesci.“

Monastiri „inchinate“ s'au numit u in România a cele monastiri, ai căroru fundatori au designat prisosul veniturilor anuali, ce remâne dupa chiel-tuele făcute spre intempiarea legatelor de priori-te, pre sém'a vre-unui patriarchatu său monastiri din părtele resaritului, precum la săntul mor-mentu, la patriarchatulu din Constantinopole, la săn-tulu munte, si la monastirea din muntele Sinai.

Monastiri „neinchinate“, care se dicu si „pa-mentenesi“ s'au numit u acele, ai căroru clitori au designat toate veniturile anuale spre scopuri religiose si filantropice intre tiermurile patriei.

Monastiri „Branovenesci“ se dicu cele fun-date de membrii acestei ilustre familiu vechi româna.

Dupa ce din cele premise amu arestatu origi-ninea monastirilor din România, si dotatiunile cele mari făcute in favorea loru prin Principii si boerii români; si dupa ce amu espusu si numirile loru, acum urmăria sa tractamu si despre urmările ace-loru numiri, că sa satisfacem problemai, ce ne au

Varietăți.

** Fiindu de atâtea ori vorba despre corona Ungariei; pe lângă cele impartasite dupa unele si alte date, ne permitem a scote o nota din Istoriu bisericii de Esc. Sea Br. de Siagun'a ce trateze acestu obiectu. (Vedi part. II, pag. 76). Eata ce aflâmu acolo:

Despre corona Ungariei aflâmu in Istoriu lui Budai — partea a doua urmatorele notitie : „Unii dieci ca vrrendu Principele Stefanu din evlavi'a sea cătra religiu-nea crestinesca a imparît tōta tiér'a in eparchii episco-pesci, au tramsu pe Astrich, pe care lau fostu destinat inainte de Episcopu pentru Calocia, la Pap'a dela Rom'a pre carele uni-lu numescu Benedictu alu VII, ear cei mai multi lu dieci a fi fostu Silvestru II. cu scopu, că sa do-bandescă concessiune spre a face aceast'a, si totu odata sa predee si tiér'a sub scaunulu Romei, cu care Pap'a nu numai ca s'au invoitu bucurosu, ci dandui titlu de Rego si Apostolulungurilor, iau tramsu si corona, cu care corona se incoroneaza si pâna astazi Regii Ungariei. Lângă acesta iau mai daruitu si o cruce patriarchala, care a poi au intrat si in marca (Wappen) Ungariei, si care la incoronare si pâna astazi inca se duce inaintea Regelui de cătra unu Episcopu. Corona pomenita precum spune aru si galit'ou Silvestru alu II pe sém'a Principelui din Poloni'a Micișlau. Insa indemnatiu de angerulu in visu n'au trams'o acestu, ci lui Stefanu dimpreuna cu crucea. Adeveri-rea acesta se baseaza pe marturisirea lui Cartuliu, care la demandarea lui Colomanu fratelui lui Bel'a alu IV, si a Regelui Halitiei au descris istoria vietiei Sf. Stefanu. (Vedi Script. rer Hung. Tom. I pag. 417.) Se intemeieza sensulu acesta mai vertosu pe respunsulu Papei Silvestru II, la epistol'a Sf. Stefanu, care se poate vedea in opolu Jesuitului Melchioru Inchofeu, subt titlu: Annales Ecclesiastici Regni Hungariae Tom. I. Pag. 256 et seqq. Roma 1644. Fol. ed. 1059.

Insa pe fassiuene lui Cartuliu nu se poate pune te-miu, de ore ce densulu a gratuit in sut'a a XIII cu multu mai tardiui dupa Stefanu. Chiaru si modulu, pe care-lu imiteaza densulu in descrierea lucrului, arata lamurit, ca intr'acel'a se cuprinde multa poesie, amintindu despre insinuarea angerului si despre altele asemenea. Ear ce se atinge derespunsulu lui Silvestru II, despre adeverulu acestu se poate nasce indoicala chiaru si de acolo, ca Cartuliu nu se provoca la acel'a, de-si aru fi avutu trebuita ca sa se provoca. Insa nice n'au fostu vre-o urma despre respunsulu acesta pâna in sut'a a XVII. Atunci numai lau adusu inhosferu la lumina; la care elu au ajunsu prim unu calugara Minoritu din Croația anume Rafaelu Levacovic. Incătu au contribuitu apoi res-punsulu acesta, se vede si de acolo, căci inainte de a fi cunoscutu acel'a in de obste, au denegatu ungurii

indemnatu pre noi, că sa vorbim in opolu nostru despre acele monastiri. Ceea ce o si facem, precum urmădia.

XII. Candu s'au inventat u numirea de „mona-stiri inchinate“?

In privintia acestei intrebări Istorigrafulu Bo-liacu (.) ne da urmatorela deslusire : „Candu a inceputu acesta inchinare, nu scim u positivu; suntu totu probabilitătilor insa, ca aceasta idea bisara n'au esistat pâna in tempulu lui Radu IV celu mare (1475). In dilele acestu, Piliponesianulu Nifonu alu X. Patriarchu alu Constantinopolei, dupa cade-reia acestei Capitale in stăpanirea Turcilor, scosu din scaunulu seu de Baiazu II, si inchis u la Adrianopole pre vietiua, mijloci la Radulu, sa cera iertarea lui si sa-lu aduca in tiéra. Dela acesta se datéza incepululu de grecire alu statului român si pre acesta blastema Tergovisencii, căci elu i-aru si blastematu. Acestu dibace grecu, care a reformat statulu Romaniei pre modulu statului bisan-tinu, si biserică nostra pre modulu bisericiei grec-esi, care au creatu mai multi Archierei, si i-au numit Episcopi, elu negresit u a lucratu la inchinarea bisericiei române in biserică grecă prin asemenea inchinări, sub cuventu de censura a mo-ravurilor, indreptarea renduelelor ritului, si asigurarea celoru asiediate de ctitori in prestigiulu i-lustrilor Patriarchi ai aceloru locuri, si a temerei de blastemulu loru.“ — Cantimiu ne deslucesce acestea intr'acestu chipu : Si déca se teme (Dom-nulu, boieriul, si altul), care face si doteza o monastire, ca nu cum-va dupa mōrtea sea sa se sirice, si sa se risipescă monastirea, atunci o inchina elu la vre-o monastire mai mare, la care so-cotesc elu din pările, ce amu arestatu (Ierusalim, Sinai si săntul munte) si atunci Archimandritii monastirilor acelora se indatorescu, că sa iee asupr'a loru purtarea de grigia pentru monastirea aceea, si sa piiveghieze, că sa aiba monachi cu purtări bune si cinstite. Si frati Tunusli in istoria Valachiei ne spunu : „ca aceste monastiri inchinate au orenduiel'a, sa indeplinesca mai intâi cele asiediate, si apoi din prisosu sa se dee restula, unde suntu inchinate; si astfelii s'a si urmatu mai multu tempu, căci vedem, ca mai multe monastiri nu tra-mitea monastirilor, unde se dicu inchinate, nimicu său mai nimic'a.“

(Va urmă)

(*) pag. 21—22 — Bolliacu.

pe fatia dreptulu curiei romane la posessiunea Ungariei, insa de atunci incocé cetindu cartea lui Inhoffer au amutit toti, pana la mijlocul secolului trecut. Atunci se scula în contra lui Iuhoffer unu patriotu erudit din Lőcse Gotfrid Schwartz, si au inceputu a trage josu albeatia de pe ochii ungurilor prin pomenitulu seu opus: *Intia religionis Christianae inter Hungaros Ecclesiae orientali ad seria pag. 52 et seqq.* In contr'a lui Schwarz s'au sculatu Adamu Collaru, inspectorulu bibliotecii imperatresci din Vien'a, in *Historia diplomatica juris Patronatus Apostolicorum Hung. Reg. Libr. 1 cap 9 et seqq.* silinduse a areta, cumea Bulla lui Silvestru II promulgata prin Iuhoffer, aru fi adeverata. Insa dupa cum dice Dlu Dr. Samuilu Deci in *Istoria sea despre corona Ungariei p. 136*: Unu canonicu erudit din Zagrabi anume Adamu Chercelicu Baltasar, celindu opulu lui Collar, iau scrisu pretenesce, si iau desesperit cu totulu astutiu lui Rafael Levacovic, si inca chiaru din scrisorile lui proprii, dintre care intr'un (Dr. Desti pag. 137 - 138) scrie (Levacovic) in limb'a itala unui cardinalu anume Aldobrandinu, ca fiindca ungurii suntu de cugetul acel'a, cum ca Pap'a n'are nici unu dreptu in tiéra loru, asiá spre a putea starni intr'ensii unele cugetări mai bune, densulu au scrisu o epistola subt numele Papei Silvestru. Vedi afara de Dr. Deci, Collaru de originibus et usu perpetuo potestatis legislatoriae circa Sacra Apostolicorum Reg. Hung. Vindobanae 1764 in 8-vo cap. XIV pag. 160. Fiindu dara acésta asiá, din Cartuliu si din bul'a lui Silvestru, nice chiaru atât'a nu s'aru putea adeveri déca adeca Silvestru aru si tramisu corona sf. Stefanu, cu atât'a mai putinu se pote scôte dintr'acelea apoi, cumca corona nostra cea de astadi aru si corona cea tramisa dela Silvestru. Cu tóte acestea, cumca Silvestru II totusi au tramisu óre-si carc corona sf. Stefanu, o concedu si cei de parerea nostra, cu deosebire DD. Samuilu Deci si Stefanu Vespremi (vedi pe cestu din urma p. 31. si 50.) din causa, (vedi D. Deci p. 96.) caci acésta o dicu nu numai istorici patriei, ci cei esterni chiaru si decretele cele de obste ale patriei nostre inca o adeverescu. E dreptu, ca numai cuvintele lui Dittmaru, care pe tempulu Regelui sf. Stefanu au fostu Episcopu in Merseburg, inca ne conduu la intielesulu acest'a. Caci densulu (*Analium Libr. IV*) dice: *Imperatoris praedicti (i. e. Ottonis III-tii) gratia et horata gener Henrici Ducis Bavarorum Vajk in Regno suo Episcopales cathedras faciens, coronam, et benedictionem accepit.* Cumca insa Dittmaru prin Vaicu, au intielesu pe sf. Stefanu Regele Ungariei, se vede de acolo, caci densulu au fostu acel'a, carele au luatu de sotia pe Gisela fia'a lui Henricu Regelui din Bavaria. De aci totusi nu urmeza, cumca sf. Stefanu aru si primitu dela Pap'a dimpreuna cu corona si dignitatea regesca, caci acésta iau dat'o lui natiunea unguresca si numai acésta au si potutu sa i o dee. Nice n'au fostu inca pe tempulu lui Silvestru alu doilea asiá de estinsa potestatea Papei, ca sa fia potutu darui densulu cui-va dignitatea regesca. Poterea acésta au castigatu-o papiloru mai nainte Gregorie alu VII. seu Pap'a Hildebrand, cakra sferisulu sutei a XI. (in patrularu din urma). Apoi e adeverat si aceea, ca Principii unguresci cei dinaintea lui Stefanu au fostu intru adeveru Regi. Chiaru insusi sf. Stefanu da numirea acésta acelor'a candu in dojenele ce le da fiului seu Emericu dice: (vedi Decret. S. Stephan Libr. I, capu VIII. § 3.) *Mores meos, quos regali vides convenire dignitati sine vinculo totius ambiguitatis sequere. Grave enim tibi est, hujus climatis tenere regnum, nisi imitator consuetudinis antea regnantium exstiteris Regum.* Luitprand Episcopulu Cremoni, carele au vietuitu subt domnirea Imperatulu Otto alu II. anumesce Regi, atâtu pe Geiza, tatalu Regelui sf. Stefanu, căt si pre Tocu mosiulu acestui'. Asemenea numescu si alti istorici precum arata acésta D. Deci pag. 104 et seqq. Asiadara Silvestru II. numai cu acelu sferisulu au tramisu corona Regelui Stefanu, ca prin acésta sa-lu indatoreze a si multiemitoriu cakra scaunulu Romei, si sa-lu faca mai revnitoriu spre latifrea religiunei. Insa dela inceputu avea obiceiu scaunulu Romei că Principioru acelor'a, cari, seu lepadandu-se de paganismu se faceau crestini, seu sfasindu-se de religiunea grecasca treceau la aceea a Romei, chiaru si déca acel'a au fostu incoronati mai nainte, totusi le tramitea corona, sceptru, standardu cruce si até insignii de felulu acest'a batatoré la ochi. (Redi Dr. Deci p. 11). Asemenea au lucratu s'es. Jnocencie, in an. 1024 cu Ioann Regele Bulgariei (de-si acest'a era Rege incoronat de mai nainte) pentru caci s'au fostu ruptu de cakra imperiulu orientalul. (Vedi Reinold Anual. Eccles. ad. a. 1024.) Asiá au făcutu totu Pap'a acest'a cu Vulcu Regele Serbiei, carele era incoronat mai nainte in Constantinopolu. (Vedi la Rainald in loculu pomenit). Asiá au potutu sa faca Silvestru alu II. siu Regele sf. Stefanu. Cumca cu tóte acestea corona nostra de astadi nu e coroana tramisa dela Silvestru II., dupa cum se pare acésta multor'a, se vede si din literele si numirile aceleia, ce se afla pre dens'a, in rendulu acest'a: "O αρχαγγελος Γαβριηλ, ο Αημηνιος, ο Λαυριανος, Κορσαντινος Βασιλευς Ρωμαιων ο πορφυρογενετος. Μιχαηλεν Χει πισος, Βασιλευς Ρωμαιων ο Αεκας Γεωβιτζ, Δεσποτης πιστος κραλης Τσοχιας, ο Κοσμας, Γεωργιος, ο Αρχαγγελος Μιχαηλ. Pe corona se potu vedé si chipurile personelor aci pomenite. Indreptu de icón'a lui Christos, ca-

re sa stea d'nainte pe fruntea corona, se afla in partea din dereptu aceea zugravitu chipulu lui Michailu Ducas cu acea deosebire, ca Christos se afla siezendu pe tronul regescu cu o trepta mai inaltiati decatul Michailu Ducas. La poalele tronului regescu a lui Christos, cu o trepta mai in josu se afla deastang'a Arch. Gavriilu, ear deadrept'a Arch. Michailu, dupa acestea se afla deadreapt'a icón'a Sf. George, deastang'a a Sf. Dimitrie, a acestoru sfinti insemnati in Biserica grecasca; si acest'a umplu apoi partea cea dinainte seu fruntea corona, la care dupa pararea Dlu Dr. Stefanu Vespremi in meditatiunile sale despre corona unguresca la sati'a 52 nu fara de cauza se insemneaza, cum ca Cristos e o Maiestate preste tota mai marita, care e mai inalta si decatul Archangelii si Sfintii, si toti acei'a, cari slujescu la picioarele tronului seu. In partea cea din dereptu a coronei din josu subt Michailu Ducas de partea cea dreapta e Constantinus Porphyrogenitulu, ear de partea stanga chipulu lui Geobiz adeca a lui Geiza. Langă acest'a cara stau doi Mucenici ai Bisericei grecesti, adeca deadreapt'a Damianu, deastang'a Cosm'a. Cum s'aru putea dara crede, ca Silvestru pe corona aceea, ce a tramsi'o sf. Stefanu, sa fia zugravitu chipurile acestoru sfinti grecesci, si sa fia gravatul mai bucurosu numele acestor'a decatul pe ale sf. Petru si Pavelu, pe cari si cinstesce biseric'a Romei cu deosebire; si ca chipulu seu propriu dimpreuna cu acel'a si sf. Stefanu sa le fia lasatu afara, care sirguru numai aru si potutu pastrá suvenirea acestui daru. Mai vertosu cum au pusu, seu cum aru si pututu pune chipurile lui Michailu Ducas, Constantinus Porphyrogenitulu si Geobiz seu Geiza pe candu acestui'a traftu celu putinu 70 de anidupa S. Stefanu si Silvestru II. Michailu Ducas au fostu imperatu in orientu, si au domniti dela 1071 pana la 1078. Geobiz insa seu Geiza Regele Ungariei au fostu fiul lui Bela, si au domniti dela 1074 pana la 1077 si astfelu acesti doi domnitori au traftu totu pe acelasi tempu. Numele de Constantinus Porphyrogenitulu, l'au avutu atâtu fratele celu mai tinetu alu Imp. Machailu Ducas, catu si fiul seu propriu; acest'a s'au incoronat cu corona imperiala in data dupa ce s'au nascutu ear acel'a inca pe vremea taica-seu Imp. Constantinus Ducas alu XI care au fostu tata si lui Michailu Ducas. Acum'a dara iare de nici o sfaramare de capu observa fia-cine, ca corona aceasta au trebutu sa vie dela Imp. din Orientu Michailu Ducas: caci dintre cele trei personé amintite mai in susu, a caror nume lu porta corona, singuru densulu au avutu putere ca Imperatu spre a darui altor'a corona; si pe corona inca numele lui se afla alu doilea dupa Christos, mai inaltiati. Au dat'o insa lui Geiza, a caru chipu se afla din josu de man'a cea stanga, caci Constantinus Porphyrogenitulu, care se afla dinjosu deadrept'a, ori au fostu fiul ori fratele seu, nu avea de lipsa ca sa-i dea corona, caci amendoi erau in-coronati cu corona imperiala, si astfelu fiindu ereditarii imperiului, se afla intro dignitate mai inalta, decatul ca sa fia avutu trebuintia de o asemenea corona dominasca, care si in privint'a splendori si a bogatiei inca stă mai injosu decatul corona cea imperiala. Dar apoi ce aru si caută pre o asemenea corona numele lui Geiza? Negresitu dara i s'au datu acésta lui Geiza, care se si serie pre corona Kralis Tsochias adeca Regele turiloru, caci precum scimus in vechurile din mijlocu ungurii se numeau adese ori turci. Caus'a pentru care sa fia datu insa Michailu Ducas lui Geiza corona, e lesne de a o găsi. E lucru afara de indoiela, cumca Geiza au fostu pretnindu lui Michailu Ducas Imperatului dela resarit. Acésta au aratat'o densulu inainte de dedicarea sea ca Rege in anulu 1073, candu precum insémina Cronica lui Ioann Turoti in sectiunea II. parteia 50 subt domnirea Regelui Solomonu mai adese ori stramutandu-se preste Dunare, Bissenii (cremasitiele petinatilor din Valachia) au predatu Sirmiu, si au dusu mai multe mii de locuitori in prinsore vecinica. In vre-o cete-va renduri au postu Regele Solomonu satisfactiune dela Imperatulu Michailu Ducas, insa n'au dobantit, pentru care manindu-se au mersu cu ostire in contr'a Biseniloru, si spre a-si resbună asupr'a ostrei Imperatului grecescu, mai inainte s'au apucatu de obsedarea Belgradului in Sermiu, care era cuibulu celu mai mare alu Biseniloru. Principele Geiza inca au fostu acolo ca supracomandantele Regelui Solomonu, prin a caru vertute s'au si ocupatu Belgradulu, cu care ocaziune fiindu ca Geiza s'au purtat cu agratiare cakra soldatii lui Michailu Ducas, cari se aflau strămtorati dimpreuna, cu comandantele loru Nicetas, slobozindu-i fara nici o vatemare nu e mirare, déca au venit in pretenie cu Michailu Ducas. Acésta o pomenesce Turoti lámuritu, candu Chronicarum parte II. Cap 51 dice: "Interea Imperator Graecorum, audita liberalitate Ducis Geizae, misit ad eum nuntios, ad firmandam pacem et amicitiam." Care lucru nici n'au făcutu la Solomonu vre-o sensatiune buna; caci cu putinu dupa cuvintele aduse aci inainte dice Turoti: "Ad Regem antem Salomonem nequaquam misit Rex Graecorum, unde et Rex Salomon super Geizam Ducem invidiae facibus magis ac magis exarsit." E usioru dara acum de a prevedea, cum au pututu tramite Michailu Ducas unui omu iubitu alu seu corona pomenita, si de ce l'au

numitum *πιστος*, adeca credinciosu. E acum'a numai intrebare, candu s'au tramisu corona acésta lui Geiza? atunci óre, candu era elu numai Principe, séu candu port'a si titula de Rege? D. Dr. Samoilu Deci e de parerea cea d'antaiu, candu la pag. 200 dice: Intielegendu Michailu Ducas Imperatulu grecescu dela comandantele seu Nitielas despre virtutile cele personale ale Principelui Geiza, despre bravura lui cea extraordinaria si despre gratia dovedita cakra ostirea sea ce se afla in periculu, iau tramisu soli si multe daruri bogate, multiemindu-i pentru credint'a si pretenia cea strensa areata cakra densulu si au legatu alianta cu elu. E de credintu ca intre darurile cele tramise au fostu si corona nostra pre care se afla chipurile lui Michailu Ducas, Constantinus Porphyrogenitulu si Geiza.⁴ Reflessiunea aceea insa, ce se poate nasce in contr'a intielesului acestui caci se numesce Geiza pre corona, *Kralis Tsochias*, si asiá prin urmare Rege, s'au stărauit a o incungurá densulu din capulu locului, candu la pag. 187, 190, arata cumca *Kralis Tsochias* nu insemneaza Regele Ungariei, ci principale Ardélatui, care era atunci Geiza. E dreptu ca Stilices Curopolata unu scriitoru greco in sut'a a XI. pre Regele acel'a alu Ungariei cu care s'au imprietenitu Niceforu Botoniates, care au datu josu din imperatia pre Michailu Ducas (spre intârirea aliantei Patatinilor cu Cumanii) nu-lu numesce *Kralis Tsochias*, ci *Kralis Ovyyaqias*. Acestu *Kralis Ovyyaqias* insa din Stilices Curopolat'a, dupa cum arata D. Dr. Stefanu Vespremi in meditatiunile sele la satia 45 din Bonfatiu, au fostu chiaru Geiza. Din care spre afirmarea parerei D-lui Deci astfelui se poate deduce, caci Stilices Curopolat'a de aceea au numitul pre Geiza *Kralis Ovyyaqias*, de órece densulu atunci candu s'au imprietenit u cu elu Niceforu Botoniates, au fostu intr'adeveru Regele Ungariei; din contra atunci, candu i s'au tramisu corona de cakra Michailu Ducas, care au fostu imperatu grecescu inainte de Niceforu Botoniates, n'au fostu decatul Principe alu Ardélatui, si de aci se poate, ca se si numesce pre corona *Kralis Tsochias*. De care eu atâtu mai vertosu nu e mirare, déca e dreptu aceea, ce intâresce D. Dr. Samoilu Deci in nota din carteia intitulata: Meursius Glosarum Grecobarbarum, pag 187, cumca adeca *Kralis* e unu cuventu bulgaru, si in intielesu propriu nu insemneaza Craiu decatul numai Craisoru, cu o putere mai mica, adece unu Principe, care se afla sub scutul altui Principe, caci astfelu numirea acésta apoi se lovesce pentru Principele Transilvaniei. E mai de credintu apoi si aceea, ca mai degrabu s'au numitul Ardélatu Turci'a decatul Ungari'a, din cuvintele aceleia ale lui Constantinus Porphyrogenitulu ce suntu in de Administr. Imp. Cap. 40. „Πρωτον μεν εστιν ἡ της βασιλέως Τσατανε γεφυρα, κατα την της Τσοχιας αοχην.“ Primum quidem est pons Imperatoris Trajanii, ad initium Turciae. Cumca insa aci sub numirea *Tsochias* nu intielege Ungari'a, se pare de colo, caci numai decatul dupa aceea, pomenindu Belgradulu si Sirmiu, dice: *από των εχεισε νη μεγαλη Μογαθια* i.e. ab illis locis incipit magna Moravia, sub care numnu se intielege alt'a, decatul Ungari'a, si s'au numitul asiá spre osebirea Moraviei ce se afla marginita cu dens'a, si pentru aceea, caci partea cea mare a Ungariei inainte de descalecarea unguriloru, dupa cum pomenesce si Constantinus Porphyrogenitulu, au posedat'o Svatoplug, Regele Moraviei. Tóte acestea arata, cumca Geiza au primitu corona, nu pre tempulu, candu era Rege ci candu era Duce si Principe Ardeleanu. Insa chiaru si déca n'amu putea noi otari acésta, e destulu atât'a, ca densulu si nu altul au fostu acel'a, caruia i s'au datu corona. Spre care afara de causele cele aduse inainte e o afirmatiune chiara si aceea, ca intr'o diploma a lui Carolu I. (care au fostu Rege alu Ungariei pre la inceputulu sutei a XIV.) corona acésta se numesce apriatu corona lui Geiza, candu dice: „Quia Corona Geizae Regis Stephani progenitoris nostri, qua, de mori Gentis Hungaricae, Reges Hungariae solent coronari, per infideles illicitos detentores rapta detinebatur: nova Corona specialiter pro nobis fabricata exstimus coronati.“ Vedi Ignatii Com. de Battyan Leges Dcl. Regni Hung.. Tom. I. pag. 464 et seqq. La D. Deci pag. 204. in nota. In care diploma s'au veritul fara intielesu cuventutu Stephani, dupa numele Regelui Geiza. Din diplom'a acésta ce se infrange insusi pre sine se ivesce adeverulu; cumca adeca corona Ungariei de astadi, nu i s'au tramisu sf. Stefanu, si nici nu s'au tramisu dela Pap'a, ci i s'au tramisu lui Geiza dela Imperatulu din Constantinopole Michailu Ducas.